

Попов Є. М.

*аспірант кафедри управління і фінансово-економічної безпеки
Державного вищого навчального закладу
«Донецький національний технічний університет»
м. Луцьк, Україна*

DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-297-8-7>

СТРАТЕГІЧНИЙ РОЗВИТОК ВІТЧИЗНЯНОЇ КОКСОХІМІЧНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ: ПРОГРАМНИЙ ПІДХІД

Коксохімічна промисловість входить до гірничо-металургійного комплексу країни та забезпечує функціонування стратегічно важливого для країни металургійного виробництва, а також є джерелом постачання добрив для сільського господарства та сировини для виробництва пластичних мас, хімічних волокон тощо.

Науковці справедливо звертають увагу, що питання розвитку промисловості є одним з найактуальніших «з огляду на необхідність забезпечення зростання та оновлення економіки не тільки в сучасній Україні, а й у багатьох країнах світу» [1, с. 45].

Але, вітчизняна коксохімічна промисловість стикається з рядом проблем та загроз, які призвели до значного зниження виробництва коксу, яке за даними 2022 року зменшилось до 3,91 млн. т (більш ніж в три рази в порівнянні з минулим роком) [2]. Така ситуація негативно позначилась на загальному стані вітчизняної промисловості, спричинивши перебої надходження сировини для металургійної галузі.

Серед основних факторів, які негативно вплинули на обсяги промислового виробництва, слід виокремити наступні:

- застарілість основних фондів коксохімічних підприємств;
- відсутність балансу між пропозицією сировини та потребами коксового виробництва, що обумовлено знаходженням значної сировинної бази на тимчасово окупованих територіях;
- зниження обсягів видобутку вугілля, що збільшує залежність країни від імпорту (приблизно на 80%), а, отже, і ситуації на світових ринках та усугубляє негативні тенденції в галузі;
- зменшення попиту на продукцію з боку замовників, яке обумовлено поглибленням спаду у металургійному виробництві з причин

продовження капітальних ремонтів на окремих металургійних комбінатах;

- втрата контролю над рядом металургійних та коксохімічних виробництв, які знаходяться на тимчасово окупованих територіях;

- погіршення поставок коксівного вугілля через енергетичну світову кризу, яка обумовлена рекордним зростанням цін на газ, що, в свою чергу, призвело до різкого підвищення попиту на енергетичне вугілля;

- логістичні проблеми, які ускладнюють доставку сировини і готової продукції;

- унеможливлення організації виробничого процесу, консервація та часткова руйнація ряду як металургійних так і коксохімічних підприємств внаслідок широкомасштабного військового вторгнення Росії, ракетних ударів та численних обстрілів енергетичної та виробничої інфраструктури країни.

Зазначимо, що такі виклики здатні створити не лише перепони, обмеження та проблеми галузевого розвитку, а й спричинити негативні тенденції в національній економіці, призвести до її послаблення.

Зменшення або нівелювання частини таких ризиків уможлиблюється шляхом запровадження системи стратегічного розвитку, яка передбачає формування стратегічного курсу, узгодженого з загальною економічною політикою країни, з врахуванням глобальних трендів та галузевих можливостей, а також її належного економічного забезпечення.

Загальновідомо, що стратегічний розвиток спрямований на перспективу і, завдяки комплексу управлінських впливів, уможлиблює своєчасну, слушну реакцію підприємств галузі на зовнішні зміни та виклики, що набуватиме особливого значення в умовах післявоєнного відновлення.

Акцентуємо увагу на тому, що стратегічний розвиток коксохімічної галузі здійснюється в рамках державної промислової політики, яка повинна бути гнучкою та неординарною. Але, як свідчать результати досліджень, сьогодні, на державному рівні, нажаль, відсутні чинні документи, які визначають орієнтири стратегічного розвитку вітчизняного горно-металургійного комплексу. Відсутня і профільна програма, яка б чітко регулювала питання, що стосуються саме коксохімічної промисловості.

Проте, дієвість запровадження програмного підходу в сфері промислового розвитку неодноразово підтверджена світовими та вітчизняними практиками.

Тому, в системі державного програмування доцільно запровадити Державну цільову програму економічного розвитку коксохімічної промисловості, основною метою якої має стати створення умов для повоєнного розвитку підприємств на інноваційних засадах та яка спрямована на вирішення існуючих проблем і використання потенціалу галузі для соціально-економічного розвитку територій і національної економіки в цілому.

При цьому основні засади розроблення, затвердження та виконання таких документів визначено в Законі України «Про державні цільові програми» [3].

Необхідно зазначити, що будь-яка мета передбачає необхідність вирішення переліку завдань, відповідно до яких мають формуватися основні блоки програми в її організаційній частині та низки заходів. Серед основних з них слід звернути увагу на наступні: підвищення рівня інновацій, впровадження у виробництво принципово нових наукоємних та ефективних технологій, а також ресурсозберігаючих екологічно чистих технологій світового рівня; залучення інвестиційних ресурсів; здешевлення управлінських рішень та обслуговування систем управління; активізація науково-технічної діяльності на основі використання ланцюгів «освіта – наука – виробництво»; розвиток інформаційно-комунікаційних технологій та запровадження досягнень Індустрії 4.0.

Зазначимо, що саме інноваційний підхід до стратегічного розвитку коксохімічної промисловості здатен підвищити ефективність її функціонування, забезпечити сталий розвиток, акцентуючись на зростанні екологізації та ресурсоефективності, посилити клієнтоорієнтованість та конкурентоспроможність.

Змістовне наповнення програми доцільно коригувати за результатами моніторингу та аналізу ситуації в галузі та на світових ринках коксу, а також відповідно до актуальних стратегічних пріоритетів розвитку, отриманих за результатами прогнозування.

Отже, слід наголосити, що використання програмного підходу до стратегічного розвитку галузі, формування та реалізація державної цільової програми, яка передбачає сприяння та підтримку процесів реновації, базується на реалізації інноваційної моделі розвитку, складові якої здатні забезпечити конкурентоспроможне виробництво за рахунок синергетичного ефекту, сприятиме реалізації визначених стратегічних пріоритетів та може стати драйвером повоєнного розвитку вітчизняної коксохімічної промисловості.

Література:

1. Розвиток промисловості для забезпечення зростання та оновлення української економіки : науково-аналітична доповідь / за ред. д-ра екон. наук Дейнеко Л.В. ; НАН України, ДУ «Ін-т екон. та прогнозув. НАН України». Київ, 2018. 158 с.

2. Державна служба статистики України. Офіційний сайт. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 26.03.2023).

3. Про державні цільові програми : Закон України від 18.03.2004 р. № 1621/IV. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1621-15> (дата звернення: 26.03.2023).